

**Nieuwsbrief
nr. 11 / juni 2023**

Beste Vrienden,

Vanaf volgende week is twee maanden lang de tentoonstelling Broonk! in het heiligdom van St. Gerlach in Houthem te zien. In de vorige nieuwsbrief stuurden we al enkele foto's mee van de Sacramentsprocessie in St. Gerlach. De door Vrienden van St. Gerlach georganiseerde zomertentoonstelling staat dit jaar in het teken van het gevoel van de sacramentsprocessies in de dorpskernen van de gemeente Eijsden-Margraten, ten zuiden van het Geuldal, waar van oudsher de Broonktradities worden gekoesterd.

Op vrijdag **30 juni a.s. om 15 uur** is er in **De Holle Eik in St. Gerlach** (tegenover het heiligdom aan de Baron de Selysstraat 4) de aftrap met de vertoning van de film *Broonk ien Eesjde*. De film geeft de Broonktraditie in Eijsden weer met haar Sacramentsprocessie die in twee delen plaatsvindt en met de tradities rond de jonkheden en de versieringen. De film, die in 5 minuten zal worden ingeleid en ongeveer een uur duurt, toont prachtige beelden en interviews. De film wordt begeleid door de muziek van de troubadour Laur Rutten, die het gevoel van de Broonk weergeeft.

In deze nieuwsbrief volgt een "preview" met aandacht voor de Broonk in de dorpen in het Maasdal (Eijsden, Gronsveld) en op het plateau van Margraten, waaronder Banholt, Margraten, St. Geertruid en Cadier en Keer.

We wensen u veel plezier toe bij de ervaring van het Broonkgevoel aan de hand van deze film en de tentoonstelling.

Met vriendelijke groet,

Vrienden van St. Gerlach

BROONK IN EIJSDEN

Petrus Wolfs, de Sacramentsprocessie in Eijsden

Broonkzaterdag

Op de Broonkzaterdag worden de laatste voorbereidingen afgerond. De vlaaien zijn gebakken voor het familiebezoek dat op Broonkzondag verwacht wordt. Het bezoek wordt verder getrakteerd op de gebruikelijke koude schotels en Tete de Veau, de gerechten die vooraf klaargemaakt kunnen worden zodat op de grote dag niet gekookt hoeft te worden. De Heilige Huisje (rustaltaren) worden op de zaterdag opgebouwd, aangekleed en versierd. De bloemenmanden voor de bloementapjten worden gevuld met veldbloemen en in de kelder bewaard. Het Broonkfeest begint met het kamerschieten door de Jonkheden in Caestert, Breust, Eijsden, Maarland en Oost op vaste plekken op Broonkzaterdag. Het hele dorp weet dan dat de Broonk kan beginnen. Het kamerschieten vindt plaats met een gietijzeren pot gevuld met polfer. Het vullen van de kamers en het kamerschieten is gevaarlijk. Het is specialistenwerk dat van generatie op generatie in een familie beoefend wordt. Tussen de kamers wordt als een lont buskruit gestrooid zodat de kamers en voor een afgaan.

Broonkzondag

De grote dag is Broonkzondag. Dan gaat om half vier de wekker voor de trommelaars (de tamboers) van de Jonkheden uit Eijsden en Breust die gezamenlijk vanaf het Veldje vertrekken, ieder naar zijn eigen territorium. De kapitein wordt als eerste van zijn bed gelicht. Hij trakteert op spek met ei met één glas bier. Daarna volgen de luitenant en de vaandrig. De trommels zijn ook de reveil (de wekker) voor de rest van het dorp. Ieder moet aan de slag om op tijd de bloementapijten van veldbloemen te leggen, de vlaggen op te hangen en de ramen met kandelaren en kaarsen te sieren.

Om negen uur begint de Bronkprocessie bij de St. Martinuskerk. De pastoor van Breust legt wierookkorrels op de brandende kool van een wierookvat en bewierookt het Allerheiligste als eerbetoon aan Christus. Dan neemt hij de monstrans in de handen die bedekt zijn door een schouderdoek (velum) en dan kan de processie onder het luide van de kerkklokken op pad. Het Allerheiligste wordt gedragen onder het baldakijn (de hemel) en wordt voorafgegaan door misdienaars en acolieten. Het Allerheiligste wordt omringd door kerkmeesters met flambouwen.

De Jonkheid van Caestert in de Sacramentsprocessie met in het midden de kapitein en daarnaast sjtendaore

De Sacramentsprocessie wordt geopend door de bielemannen en de schutterij van Oost. De bielemannen verkenden vroeger de route en verwijderden eventuele obstakels. Tegenwoordig zijn er alleen symbolische versperringen, zoals paaltjes die zijn voorzien van een fles drank. Vroeger volgden dan in Eijsden diverse groepen waaronder de schoolkinderen, de H. Kindsheid, de vrouwen, de mannen, broederschappen, de Koninklijke Oude Harmonie, de vijf jonkheden, de Koninklijke Sainte Cecile, bruidjes, het Allerheiligste met het baldakijn (de hemel), priesters en religieuzen (Ursulinen, Kapucijnen), de grafelijke familie en burgemeester en raadsleden. In de jaren zestig van de 20^e eeuw vond een herschikking plaats, waardoor de processie nu de Eucharistieviering verbeeldt. Elke groep beeldt een deel van de viering uit (Gloria, Credo, offerande etc.) zodat de processie als het ware een H. Mis is geworden. Onderweg worden de langzame processiemarsen gespeeld door het tamboerkorps uit Oost-Maarland, de Koninklijke Oude Harmonie en de Koninklijke Harmonie Sainte Cécile.

Bij aankomst van de processie bij het rustaltaar wordt het Allerheiligste op de expositietroon geplaatst en bewierookt door de priester. Ieder staat met het gezicht naar het altaar. Het kerkkoor zingt het Tantum Ergo, waarna de priester de mensen zegent met de monstrans. Dan klinken de kamerschoten. De officierssabels worden gepresenteerd en de vaandels en sjtendaore worden gehesen. Na het laatste schot draait ieder zich om en trekt de processie weer verder.

Links: een groep maagden loopt mee in de processie door de straten van Eijsden. Rechts: een groep mannen loopt biddend achter een vaandel door de straten van Eijsden. Op de achtergrond de erebogen.

Tijdens de pauze op de Vroenhof was er vroeger in de St. Christinakerk een H. Mis. Er wordt nu aan het altaar op de Vroenhof een dankgebed gebeden waarna de H. Communie wordt uitgereikt. Het is één van de hoogtepunten van de processie. Na het slotlied begint een pauze van ongeveer een uur waarbij sommigen naar het café gaan en anderen naar huis gaan voor vlaai en koffie. Aan de zieken wordt een fruitmand uit de Offerandegroep aangeboden. Wanneer de klokken van de Christinakerk luiden begint de processie aan haar tweede toer. Aan het einde daarvan wordt het Allerheiligste weer de Martinuskerk van Breust binnengedragen. De harmonie speelt een processiemars terwijl de processiegangers een plekje in de kerk proberen te vinden. Het Te Deum wordt ingezet. Na het Tantum Ergo wordt iedereen met het Allerheiligste gezegend en volgt het laatste saluut met de sabels, vlaggen, vanen en sjtendaore. Na een offergang verlaat iedereen de kerk. De kapitein van de Jonkheid van Eijsden wordt door de Koninklijke Oude Harmonie naar huis gebracht. Thuis wacht voor de processiegangers de familie en de koude schotel. Het is ook een mooie gelegenheid voor oud-Eijsdenaren om hun geboortedorp weer eens op te zoeken en met oude bekenden bij te praten.

Broonkmaandag en Broonkdinsdag

Ook op Broonkmaandag en Broonkdinsdag gaat het trommeltje weer op pad, dit keer in Breust, Caestert en Eijsden vergezeld door de tamboers van de Koninklijke Oude Harmonie of van de Koninklijke Harmonie Sainte Cecile volgens een vast draaiboek. Dit keer wekt het trommeltje de inwoners voor de Jonkheidsmis. Bij de Jonkheidsmis vindt voor de laatste keer het kamerschieten

plaats. Daarna volgen de feesten. Op maandag in Breust en Caestert en op dinsdag in Eijsden. De traditie is hetzelfde. Jonkheid en harmonie trekken samen naar de kerk voor de Jonkheidsmis. De Jonkheid staat dan in tenue bij het altaar.

Links: de Jonkheidsmis met de Jonkheid achter het altaar. Rechts: het dankwoord van de priester.

Na de H. Mis en de offergang verzamelen de harmonie en de Jonkheid zich voor het vaandel zwaaien. Er volgt een laatste eerbewijs door de Jonkheid en de harmonie aan de priester als die in de deur verschijnt. Na een dankwoord van de priester volgt een uitnodiging aan de Jonkheid voor een drankje in de tuin van de pastorie. De kapitein stelt daar de Broonkmeid voor. Zij zal met de priester of de graaf de cramignon openen. Dan volgt de kapitein van de Jonkheid en dan de huishoudster van de priester of de gravin en ieder die wil aansluiten. Vanuit Breust krijgt het gezelschap een doortocht door Eijsden naar het kasteel. Daar posteren het Jonkheid van Caestert, de harmonie en de inwoners van Caestert zich op het voorplein van het kasteel. Jonkheid en harmonie Sainte Cecile presenteren zich en bieden cadeaus aan de grafelijke familie aan, die daarop een dankwoord uitspreekt. Daarna volgt de rei met de grafelijke familie, waarna verder wordt getrokken naar het station waar van café tot café gereid wordt. Om 17 uur klinken weer de kamers en wordt opgetrokken voor de volgende rei in Hoog- en Laag Caestert die tot in de late uren kan voortduren.

Na de opening (boven links) door de priester en de Broonkmeid (of reimeid) barst de cramignon los (bovenrechts)

De schutterij van Oost loopt, zoals hiervoor aangegeven, voorop bij de sacramentsprocessie van Eijsden. Mesch en Oost-Maarland hebben echter ook hun eigen Broonk. Deze Broonken worden afgestemd met die van Eijsden, zodat samenvallen in hetzelfde weekend wordt uitgesloten. In Oost is er op Broonkmaandag de Jonkheidsmis en de Schuttemis voor de leden van de schutterij. De volgorde van deze H. Missen wisselt elk jaar. Bij de Schuttemis staan de leden van de schutterij dan naast en achter het altaar. De leden van de overigheid van de Jonkheid van Oost staan met de sjtendaore ervoor en worden geflankeerd door vlaggendagers van de Koninklijke Sainte Cecile. Op Broonkzondag loopt in Oost-Maarland het ene jaar vanuit Oost, waarbij de Jonkheid van Maarland met de Koninklijke Oude

Harmonie van Eijsden direct achter de schutterij lopen, waarna de Jonkheid van Oost met de Koninklijk Harmonie Sainte Cecile aansluiten. Als het jaar daarop de route van Maarland naar Oost leidt is de volgorde andersom. 's-Avonds wordt dan in Oost de cramignon gedanst op muziek van Sainte Cecile en in Maarland met de Koninklijke Oude Harmonie. Aldus weet ieder tijdens de Broonk in Eijsden elke Broonkdag precies waar hij/zij aan toe is, zodat er voor misverstanden geen plaats is.

Broonk in Gronsveld

Geschiedenis

De Broonktradities in Gronsveld en Rijckholt en de geschiedenis van Gronsveld zijn niet minder indrukwekkend dan die van Eijsden. Eens in de vier jaren trekt de Grote Broonk door Gronsveld en Rijckholt en door de aangrenzende boomgaarden. De schutterij St. Sebastianus speelt daarbij een centrale rol.

De Koninklijke Schutterij Sint-Sebastianus

De schutterij werd in het jaar 1619 door graaf Justus-Maximiliaan van Bronckhorst opgericht. Sindsdien organiseert zij het vogelschieten en de Grote Broonk in Gronsveld. De schutterij kent ongeveer 1.400 betalende leden, waarvan er met de Grote Broonk ongeveer 250 meetrokken. Net als bij de schutterij van Oost kent de schutterij van Gronsveld diverse militaire rangen. De algemene leiding is in handen van de majoor. Hij wordt bijgestaan door een kapitein en een luitenant, die herkenbaar zijn aan de witte verenpluimen. De meeste aandacht gaat echter uit naar de koning met zijn koningszilver en adjudanten (de oud-koning en de kapitein-adjudant) en de koningin met haar hofdames.

Voorop gaan niet, zoals elders gebruikelijk, de bielemannen maar twee kwartiermeesters, die herkenbaar zijn aan de zwarte pluimen en aan het feit dat zij, net als de majoor met zijn kapitein en luitenant, te paard rijden. Meteen achter de kwartiermeesters volgen de vijf bielemannen met de grote kolbaks op hun hoofd. Dan volgen de vaandeldragers en de drager van de standaard met een deel van het koningszilver. Het tamboer –en klaroenkorps met 45 muzikanten wordt geleid door de tambour-maitre. Het meest indrukwekkend zijn de 2 compagnieën (rood en blauw) met infanteriesoldaten (grenadeers). Ze zijn herkenbaar aan hun rode en blauwe pluimen.

Paasmaandag

Paasmaandag na de H. Mis vindt de leden vergadering van St. Sebastianus plaats. Daar moet door de leden de vraag van de majoor beantwoord worden: *Broonken we dit jaar wel of niet?* Wanneer het antwoord positief is (en dat is het meestal), dan wordt de vlag op de vogelstang op het kerkplein aangebracht, zodat het hele dorp weet dat de Broonk door zal gaan. Dit heuglijke feit wordt daarna in de cafés van Gronsveld gevierd. Op de dinsdag voor Pinksteren kan elk lid zich melden bij de secretaris voor het vogelschieten. Daarbij kan gelijk een koningin worden aangemeld. Als dat niet gebeurt is, dan zal de koningin de vrouw zijn die de winnende schutter als eerste bloemen aanbiedt. De volgorde voor het schieten wordt op de vrijdag voor Pinksteren op basis van een loting bepaald. De kinderen trekken dan de namen en volgnummers van de schutters uit een hoge hoed. De volgende dag wordt de houten vogel op de stang geplaatst, een ongeveer 20m hoge den, met op de kop van de vogel een vlaggetje.

Het vogelschieten

Het vogelschieten vindt op Pinkstermaandag plaats. De schutterij haalt dan de regerende koning bij zijn woonhuis af. Na een tocht door Gronsvelt en Rijckholt komt de schutterij op het kerkplein in Gronsvelt aan voor het vogelschieten dat begint met ereschoten van de priesters van Gronsvelt en Rijckholt, de burgemeester, de majoor en de aftredende koning. Degene die de laatste rest van de vogel afschiet wordt de nieuwe koning.

De nieuwe koning wordt door de menigte op de schouders genomen en met zijn koningin naar de pastorie gebracht. Daar krijgt hij het koningszilver om en wordt hij door majoor en pastoor toegesproken. De koning belt het café waar hij de vogel naar toe wil brengen. De majoor stelt dan de nieuwe koning en koningin vanuit de deuropening van de pastorie aan het dorp voor. De stoet trekt dan naar het betreffende café, waar het koningsbier wordt aangeboden. Vervolgens worden vrijgekomen functies binnen de schutterij bij opbod verkocht. Links: een priester lost het ereschot.

Sacramentsdag

Sacramentsdag, de donderdag voor de Grote Broonk, gaat de koningin vergezeld door haar hofdames de huizen langs in Gronsvelt en Rijckholt om een bijdrage te vragen voor de aankoop van een cadeau voor de koning. Alle mensen die een bijdrage geven worden uitgenodigd voor de koffietafel, die de koning als dank en waardering aanbiedt bij het Koningsmeisteken. Verder zijn er in vijf wijken van Gronsvelt en in Rijckholt spaarclubs die via de bewoners de financiering van de Broonk verzorgen.

Broonkzaterdag

Net als in Eijsden staat op Broonkzaterdag alles in het teken van de voorbereiding van de Broonk. De vlaaien worden gebakken, de huizen versierd en om 5 uur in de ochtend trekt een groep mannen met bijlen en zagen naar een plantage of bos om meer dan duizend jonge berkenboompjes te kappen, die worden gebruikt om de processieroute te sieren. Verder worden de erebogen opgezet, huizen geverfd en stoepen geboend. De grenadiers zorgen voor hun uniform, sabel en geweer zodat het dorp zich op de grote dag op zijn best kan presenteren.

Broonkzondag

Om vier uur in de ochtend klinkt de Reveille van het tamboer- en klarenkorps. Bij koning, koningin, majoor en pastoor wordt de reveille geblazen. Om vijf uur begint het kamerschieten, zodat zeker is dat iedereen op tijd uit de veren is. Daarna halen de schutterij en harmonie de koning aan huis af. Op het kerkplein begint de opstelling van de processie.

De route leidt langs zes rustaltaren. Bij elk rustaltaar zingt het kerkkoor het Tantum Ergo en wordt door de hemelwacht (een sergeant met vier grenadiere) een eresalvo gelost na de zegen met het Allerheiligste. Daarna volgt het salvo van de achterwacht waarna de rode en blauwe compagnie om de beurt een salvo lossen. Na het signaal van de trompettist van de harmonie wordt geknield en gebeden.

Het laatste rustaltaar is aan de kasteelpoort te Gronsveld. Na de sluiting van de processie in de kerk met het zingen van het Te Deum en de Tantum Ergo, volgt op het kerkplein op commando van de majoor de "*Ginneroal Sjersj*" (Generale Charge): een salvo van beide compagnieën (152 man sterk) ter ere van de stichter van de schutterij, graaf Justus-Maximiliaan van Bronckhorst. Hierna wordt de koning door de schutterij naar zijn huis begeleid, waarna hij de schutterij trakteert. Hiermee zijn de officiële feestelijkheden van de Broonkzondag ten einde.

Broonkmaandag

Broonkmaandag begint om 10 uur met de Schuttersmis voor de levende en overledene schutters (sjötte). De compagnieën en de lede van tamboer- en klaroenkorps staan in de midden- en zijpaden van de uitpuilende kerk. Tijdens de consecratie gaan de compagnieën naar buiten om een eresalvo op het kerkhof telossen. Aan het einde van de Schuttersmis wordt het lied "De Grenedeer" door iedereen gezongen. Na de H. Mis worden de graven van de overleden sjötte (schutters) gezegend. De vaandeldrager beweegt dan het vaandel langzaam over de graven. Daarna volgt een nieuwe charge op het kerkplein ter ere van de priester.

Daarmee is het kerkelijke deel van de Grote Broonk ten einde en begint het paol howwe met de bielemannen op het kerkplein. Tegelijkertijd begint de Koninklijke Harmonie een cramignon te spelen en vraagt de jongste officier de koningin om met hem de reidans te openen.

Broonkdinsdag

Op Broonkdinsdag herhaalt het ritueel van het paol howwe zich in Gronsveld en Rijckholt. De schutterij brengt de majoor na afloop met een grote groep mensen al dansend, reidend of zigzaggend naar huis. Thuis spreekt de majoor een dankzegging uit en wordt de Grote Broonk afgesloten.

Koningsmeisteken

Bij het Koningsmeisteken, twee weken na de Grote Broonk, wordt aan de koning zijn cadeau namens de dorpsgemeenschap aangeboden door de koningin. Daarbij houdt zij vanaf de koninginnenwagen haar lofrede, waarna zij het cadeau aanbiedt. Daarna volgt het dankwoord van de koning en de

uitnodiging aan de aanwezigen voor de koffietafel in een grote tent. Aan het einde van de dag volgen opnieuw reidansen en een slotfeest.

BROONK OP HET PLATEAU VAN MARGRATEN

Op het plateau van Margraten heeft elk van de dorpen weer zijn eigen Broonktradities. In veel dorpen zijn prachtige bloementapijten te zien, die de Broonkroute sieren. Maar in wezen is de Broonk in de dorpen op het plateau van Margraten niet veel anders dan die in Eijsden en Gronsvelt. Elk dorp heeft zijn eigen schutterij, jonkheid en harmonie of fanfare, die met het Allerheiligste meetrekken bij de Sacramentsprocessie. Ook de tradities rond de rustaltaren zijn vergelijkbaar. Hieronder enkele foto's van een rustaltaar in Margraten en van het eren van de overleden leden van de schutterij St. Sebastianus op het kerkhof van Margraten. Het feest speelt zich daar grotendeels rond de put af.

Boven: het eren van de overledenen van schutterij St. Sebastianus op het kerkhof in Margraten.

Hieronder enkele passages uit een interview met pastoor René Graat, die in diverse parochies op het plateau werkzaam was. René overleed op 24 augustus 2020 aan de gevolgen van Corona. Vele van zijn parochianen herinneren zich deze zeer geliefde herder nog goed. Voor René Graat was de Broonk een van de hoogtepunten van het kerkelijke jaar. Het interview werd in april 2018 afgenomen.

Het is nu april. De Broonk, leeft die al bij de mensen?

Ja, zeker. Je ziet nu al dat de heggen geschoren worden zodat met de Broonk alles piekfijn in orde is. De Broonk brengt mensen bij elkaar. Dat is een belangrijk element. Het is gemeenschapsvormend. Bijkomend is dat het zuiverend werkt. De tuinen worden gepoetst, de stoep wordt geschrobd. De mensen hier geloven in God en beleven dat op hun manier. Dat is erg fijn. Vroeger was er dwang of, beter, een sociale verplichting bij. Als je niet naar de kerk ging op een zondag dan wist meteen de hele straat het. Dat is gelukkig niet meer zo. De geloofsuitdrukking van tegenwoordig is meer spontaan en

persoonlijke in de zin van: ik wil dat zelf doen. De mensen vinden ook: als we geen Broonk hebben dan is de kermis geen kermis. Ik probeer als de gelegenheid zich voordoet het geloof erbij te betrekken. De Broonk is immers ook een uitdrukking van ons geloof. Ik zeg dan: "OK, u komt niet elke zondag in de kerk, maar er zijn ook andere manieren om het geloof te beleven dan elke zondag naar de kerk gaan. De Broonk is daar één van. Maar dan moeten we wel voorop stellen dat de Broonk geen gezellige wandelclub is. Als je zo nodig tijdens de processie iets moet vertellen, vertel dan iets wat handen en voeten heeft of wees stil en bid." Daarom vind ik het bijvoorbeeld belangrijk dat in de processie een rozenkransgebed geboden wordt.

Hoe worden de vrijwilligers gemotiveerd voor de Broonk?

In de eerste plaats is het de Jonkheid die de Broonk overal organiseert. Op de jaarvergadering wordt besproken wie wat gaat doen. Waar we kunnen helpen doen we dat. In Reijmerstok is dan gelijk ook de kermis. In de avond zijn er concerten en zondag is er de Broonk. Ook nieuwe mensen in het dorp krijgen een uitnodiging. Van lieverlee komen ze erachter dat er een Broonk is waar ze aan mee kunnen doen. Niet zozeer meelopen als wel meedoen. Je ziet die mensen ook meedoen en meelopen. Dat geldt echt voor iedereen. Zo werd me onlangs op een basisschool gevraagd of een islamitisch jongetje in de processie zou mogen meelopen. Ik dacht: we hebben allemaal dezelfde God en de Broonk is ervoor om "dank je wel" aan Hem te zeggen, dus hij is van harte welkom.

Links: Rene Graat. Rechts: tekening van de Broonk door de in 2017 overleden Banholtse kunstenaar Sjef Hutschemaker

Speelt de Broonk ook bijvoorbeeld voor zieken?

Als zodanig, als ze langskomt, zitten ze op een stoel of achter het venster. Mensen in bejaardenhuizen worden opgehaald, zodat ze mee kunnen vieren. Ik probeer ze ook te betrekken bij de Heilige Huisjes. Daar wordt een lezing gehouden die met de Eucharistie te maken heeft. Dan doe ik ook altijd een gebed voor de noden van het dorp. Jonge mensen, mensen die net getrouwd zijn, mamma's in verwachting en mensen die ziek zijn. We betrekken het op de plaatselijke geloofsgemeenschap.

Is er een toekomst voor de katholieke tradities?

Hoe het wordt dat weet ik niet. Het zal allemaal wel anders worden. Maar het is nu ook anders dan 50 jaar geleden. Vandaag leven we wel dankzij de inzet van mensen van 50 jaar geleden. Daarom zeg ik, ik doe wat ik kan. Een voorbeeld. De den gisteren van Noorbeek. Het is traditie dat ik een klein gebedje doe voor de eerste slag met de aks, die ik zelf moet geven. Gisteren heb ik gebeden en toen de den naar beneden kwam bleek er geen kop in te zitten. Die is ooit eruit gebroken, dus daar konden we niet mee naar Noorbeek. We hadden een nieuwe den nodig. Toen heb ik gebeden: "Lieve Heer, we waren net bij u maar het is niet goed gegaan. Wilt u er alstublieft voor zorgen dat het met deze den wel goed gaat?" Kijk, zo bid ik wel eens vaker. Ik doe wat ik kan, maar U moet het Uwe doen. Ja, hoe het verder gaat, dat weet je soms niet, maar ik heb er wel vertrouwen in.
